

LIETUVOS RESPUBLIKOS KONSTITUCINIS TEISMAS

SPRENDIMAS

DĖL PAREIŠKĖJO LIETUVOS VYRIAUSIOJO ADMINISTRACINIO TEISMO PRAŠYMO IŠTIRTI LIETUVOS RESPUBLIKOS BAUSMIŲ VYKDYMO KODEKSO 94 STRAIPSNIO 3 DALIES ATITIKTĮ LIETUVOS RESPUBLIKOS KONSTITUCIJAI GRAŽINIMO

2018 m. balandžio 16 d. Nr. KT7-S3/2018

Vilnius

Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas, susidedantis iš Konstitucinio Teismo teisėjų Elvyros Baltutytės, Gintaro Godos, Danutės Jočienės, Gedimino Mesonio, Vyto Miliaus, Daivos Petrylaitės, Janinos Stripeikienės, Dainiaus Žalimo,

sekretoriaujant Daivai Pitrėnaitei,

Konstitucinio Teismo tvarkomajame posėdyje apsvaustė pareiškėjo Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo prašymą Nr. 1B-7/2018.

Konstitucinis Teismas

nustatė:

1. Konstituciniame Teisme gautas pareiškėjo Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo prašymas iširti, ar „Lietuvos Respublikos bausmių vykdymo kodekso 94 straipsnio 3 dalis (2015 m. birželio 23 d. įstatymo Nr. XII-1818 redakcija) ta apimtimi, kiek joje nenustatyta nuteistųjų asmenų teisė į ilgalaikius pasimatymus su šeimos nariais (taip pat ir su vaikais), neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 22 straipsnio 1 daliai, 38 straipsnio 1 ir 2 dalims, konstituciniam teisinės valstybės principui“.

2. Pareiškėjas į Konstitucinį Teismą dėl ginčijamo teisinio reguliavimo atitikties Konstitucijai kreipėsi sustabdęs administracinės bylos nagrinėjimą. Joje sprendžiamas ginčas kilo dėl to, kad, remiantis Bausmių vykdymo kodekso 94 straipsnio 3 dalyje nustatytu teisiniu reguliavimu, asmeniui, atliekančiam laisvės atėmimo bausmę pataisos namuose, buvo suteiktas ilgalaikis pasimatymas tik su žmona, bet ne su sūnumi. Šio laisvės atėmimo bausmę atliekančio

asmens nuomone, ilgalaikis pasimatymas su sūnumi nesuteiktas neteisėtai ir dėl to jis prašo priteisti neturtinės žalos atlyginimą.

Konstitucinis Teismas

konstatuoja:

3. Bausmių vykdymo kodekso 94 straipsnio „Nuteistųjų teisė pasimatyti su giminaičiais ir kitais asmenimis“ (2015 m. birželio 23 d. redakcija) 3 dalyje, kurios atitiktį Konstitucijai ginčija pareiškėjas, nustatyta:

„Ilgalaikiai pasimatymai leidžiami tik su sutuoktiniu, sugyventiniu arba asmeniu, su kuriuo nuteistasis turi bendrą vaiką, jei nei nuteistasis, nei šis asmuo nėra susituokęs su kitu asmeniu arba neturi sugyventinių ir šis vaikas yra Lietuvos Respublikos teisės aktų nustatyta tvarka registruotas kaip bendras nuteistojo ir į pasimatymą atvykusio asmens vaikas. Į ilgalaikius pasimatymus atvykusiems asmenims sudaromos sąlygos įsigyti maisto produktų pataisos įstaigų parduotuvėse arba, kai yra galimybių, jiems nemokamai tiekiamas šio Kodekso 173 straipsnio 4 dalyje nurodytas maistas. Į ilgalaikius pasimatymus atvykusių asmenų apsipirkimo pataisos įstaigų parduotuvėse ir maitinimo tvarką nustato Kalėjų departamento direktorius. Nuteistojo pageidavimu vienas ilgalaikis pasimatymas gali būti pakeistas dviem trumpalaikiais pasimatymais arba keturiais telefoniniais pokalbiais.“

3.1. Paminėtina, kad Bausmių vykdymo kodekso 94 straipsnio (2015 m. birželio 23 d. redakcija) 1 dalyje nurodyta, kad ilgalaikių pasimatymų trukmė yra iki vienos paros, o trumpalaikių – iki trijų valandų.

3.2. Taigi Bausmių vykdymo kodekso 94 straipsnio (2015 m. birželio 23 d. redakcija) 3 dalyje yra nustatyta nuteistųjų teisė į iki vienos paros trunkančius ilgalaikius pasimatymus tik su joje nurodytais asmenimis, t. y. su sutuoktiniu, sugyventiniu arba asmeniu, su kuriuo nuteistasis turi bendrą vaiką. Su kitais asmenimis, *inter alia* nuteistojo vaikais, tokie ilgalaikiai pasimatymai nėra leidžiami.

4. Atsižvelgiant į Bausmių vykdymo kodekso 94 straipsnio (2015 m. birželio 23 d. redakcija) 1, 3 dalyse nustatytą teisinį reguliavimą, pareiškėjo Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo prašymas traktuotinas kaip prašymas ištirti, ar Konstitucijos 22 straipsnio 1 daliai, 38 straipsnio 1, 2 dalims, konstituciniam teisinės valstybės principui neprieštarauja Bausmių vykdymo kodekso 94 straipsnio (2015 m. birželio 23 d. redakcija) 3 dalis tiek, kiek joje nenustatyta nuteistųjų teisė į ilgalaikius pasimatymus su joje nenurodytais šeimos nariais, be kita ko, vaikais.

5. Pagal Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymo 67 straipsnio 2 dalies 5 punktą teismo nutartyje, kuria kreipiamasi į Konstitucinį Teismą, turi būti nurodyti teismo nuomonės dėl teisės akto prieštaravimo Konstitucijai teisiniai argumentai.

Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs, kad pareiškėjo pozicija dėl teisės akto (jo dalies) atitikties Konstitucijai pagal normų turinį ir (arba) reguliavimo apimtį turi būti nurodyta aiškiai, nedviprasmiškai, prašyme turi būti išdėstyti argumentai ir motyvai, pagrindžiantys pareiškėjo abejonę, ar teisės aktas (jo dalis) prieštarauja Konstitucijai (*inter alia* 2006 m. kovo 29 d., 2013 m. sausio 8 d., 2014 m. rugpjūčio 28 d. sprendimai). Konstitucinis Teismas taip pat yra ne kartą konstatavęs, jog iš Konstitucinio Teismo įstatymo 67 straipsnio 2 dalies 5 punkto kyla reikalavimas, kad teismai, argumentuodami savo prašyme pateiktą nuomonę dėl įstatymo ar kito teisės akto (jo dalies) prieštaravimo Konstitucijai, neapsiribotų vien bendro pobūdžio samprotavimais ar teiginiais, taip pat tuo, kad įstatymas ar kitas teisės aktas (jo dalis), jų manymu, prieštarauja Konstitucijai, bet aiškiai nurodytų, kurie ginčijami teisės aktų straipsniai (jų dalys, punktai) ir kiek, jų nuomone, prieštarauja Konstitucijai, o savo poziciją dėl kiekvienos ginčijamos teisės akto (jo dalies) nuostatos atitikties Konstitucijai pagrįstų aiškiai suformuluotais teisiniais argumentais.

6. Pareiškėjas, ginčydamas Bausmių vykdymo kodekso 94 straipsnio (2015 m. birželio 23 d. redakcija) 3 dalies atitiktį Konstitucijos 22 straipsnio 1 daliai, 38 straipsnio 1, 2 dalims, konstituciniam teisinės valstybės principui, savo prašymą grindžia bendro pobūdžio teiginiais apie minėtuose Konstitucijos straipsniuose įtvirtintų teisių turinį. Atskleisdamas asmens teisių į privataus gyvenimo neliečiamumą ir šeimos gyvenimo gerbimą turinį pareiškėjas remiasi ir 1989 m. Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencija bei Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos (toliau – Konvencija) 8 straipsniu, Europos Žmogaus Teisių Teismo (toliau – EŽTT) dėl šio straipsnio suformuota jurisprudencija, tačiau iš pareiškėjo pateikiamų argumentų nėra aišku, kodėl iš Konstitucijos nuostatų valstybei turėtų kilti pareiga užtikrinti laisvės atėmimo bausmę atliekančių asmenų teises į privatų ir šeimos gyvenimą ne kitais būdais, o būtent leidžiant ilgalaikius pasimatymus ne tik su Bausmių vykdymo kodekso 94 straipsnio 3 dalyje nurodytais asmenimis, bet ir su kitais šeimos nariais, taip pat su vaikais.

6.1. Paminėtina, kad pareiškėjas, neatsižvelgdamas į visuminį teisinį reguliavimą, nepagrįstai teigia, jog, Seimui 2015 m. birželio 23 d. priėmus Lietuvos Respublikos bausmių vykdymo kodekso pakeitimo įstatymą, šio kodekso 94 straipsnio 3 dalyje (2015 m. birželio 23 d. redakcija) nustatytu teisiniu reguliavimu „eliminuojama bet kokia galimybė nuteistiesiems pasimatyti su artimaisiais giminaičiais“, be kita ko, su vaikais.

6.1.1. Pažymėtina, kad Bausmių vykdymo kodekso 94 straipsnis, kurio 3 dalies atitiktį Konstitucijai ginčija pareiškėjas, buvo pakeistas minėtu Bausmių vykdymo kodekso pakeitimo įstatymu, kuriuo buvo pakeisti ir daugelis kitų šio kodekso straipsnių, be kita ko, nustatančių nuteistųjų teises. Kaip matyti iš Bausmių vykdymo kodekso pakeitimo įstatymo ir kitų susijusių įstatymų pakeitimo įstatymų projektų aiškinamojo rašto, šių įstatymų pakeitimo tikslai buvo *inter*

alia įgyvendinti tarptautinių ir nacionalinių žmogaus teisių apsaugą vykdančių institucijų rekomendacijas, be kita ko, sudaryti palankesnes galimybes palaikyti ryšius su artimaisiais ir kitais asmenimis – suteikti daugiau pasimatymų, pokalbių telefonu.

6.1.2. Šiame kontekste paminėtina, kad, be ilgalaikių pasimatymų, Bausmių vykdymo kodekse (73, 74, 75 ir kituose straipsniuose) yra įtvirtintos ir kitos nuteistųjų ryšių su šeima ir socialinių ryšių palaikymo formos: trumpalaikiai pasimatymai, pokalbiai telefonu, teisė gauti ir siųsti neribotą kiekį laiškų, taip pat teisė gauti smulkiųjų paketų. Be to, Bausmių vykdymo kodekso 104 straipsnio (2015 m. birželio 23 d. redakcija) 1 dalyje yra numatyta galimybė pataisos įstaigose laikomiems nuteistiesiems vieną kartą per tris mėnesius trims paroms parvykti į Lietuvos Respublikos teritorijoje esančius namus, o pagal 105 straipsnio (2015 m. birželio 23 d. redakcija) 1 dalį, esant joje nurodytoms aplinkybėms, nuteistiesiems gali būti leidžiama išvykti už pataisos įstaigų ribų Lietuvos Respublikos teritorijoje ne ilgiau kaip dešimčiai parų. Paminėtina ir tai, kad, pagal Bausmių vykdymo kodekso 140 straipsnio (2015 m. birželio 23 d. redakcija) 1 dalies 4 punktą, jame nustatytus reikalavimus atitinkantiems laisvės atėmimo bausmę atliekantiems nuteistiesiems gali būti skiriama paskatinimo priemonė – trijų papildomų ilgalaikių arba trumpalaikių pasimatymų per vienus metus suteikimas.

6.1.3. Pažymėtina, kad Bausmių vykdymo kodekso 94 straipsnio 2 dalyje (2015 m. birželio 23 d. redakcija) įtvirtinta teisė į trumpalaikius pasimatymus neatskiriant nuteistojo nuo lankytojų, be kita ko, nuo artimųjų giminaičių, t. y. leidžiant fizinį kontaktą, kuris pagal anksčiau galiojusį teisinį reguliavimą tarp nuteistojo ir jo artimųjų buvo leidžiamas tik ilgalaikių pasimatymų metu. Pažymėtina ir tai, kad pagal Bausmių vykdymo kodekso 73, 74, 75 straipsnius (2015 m. birželio 23 d. redakcija) ir kai kuriuos kitus šio kodekso straipsnius nuteistiesiems, palyginti su anksčiau galiojusiu teisiniu reguliavimu, suteikta teisė į didesnę skaičių trumpalaikių pasimatymų.

6.1.4. Taigi pareiškėjas, ginčydamas Bausmių vykdymo kodekso 94 straipsnio (2015 m. birželio 23 d. redakcija) 3 dalyje nustatytą teisinį reguliavimą, nepateikia teisinių argumentų, kodėl, jo manymu, visuminio Bausmių vykdymo kodekse nustatyto teisinio reguliavimo kontekste tik nuteistojo teisė į ilgalaikius pasimatymus su artimaisiais giminaičiais, be kita ko, su vaiku, yra vienintelis galimas būdas užtikrinti pagal Konstitucijos 22 straipsnio 1 dalį ginamą žmogaus privataus gyvenimo neliečiamumą, apsaugoti iš Konstitucijos 38 straipsnio 1, 2 dalių kylančias konstitucines vertybes – šeimą, motinystę, tėvystę, vaikystę.

6.2. Pažymėtina, kad Konstitucinis Teismas 2011 m. rugsėjo 28 d. nutarime yra konstatavęs, jog pagal Konstituciją *inter alia* konstitucinį teisinės valstybės principą Seimui, kaip įstatymų leidžiamosios valdžios institucijai, įstatymais ir kitais teisės aktais reguliuojant šeimos santykius kyla pareiga atsižvelgti į reguliuojamų santykių specifiką, *inter alia* į teisinių santykių

subjektų ypatumus, objektyviai lemiančius būtinybę juos apibrėžti tų konkrečių santykių, kurių dalyviai jie yra, kontekste.

Konstitucinis Teismas taip pat yra konstatavęs, kad pagal Konstituciją asmens, padariusio nusikaltimą, laisvė gali būti suvaržyta įstatymų nustatytais pagrindais ir tvarka; suvaržius tokio asmens laisvę, gali būti apribotos jo teisės ir laisvės (*inter alia* 2003 m. kovo 24 d., 2015 m. vasario 26 d. nutarimai); nustatyti ir taikomi ribojimai neturi pažeisti atitinkamos žmogaus teisės esmės (*inter alia* 1998 m. gruodžio 9 d., 2003 m. kovo 24 d., 2015 m. vasario 26 d. nutarimai).

Pareiškėjas nevertino to, kad pagal Konstituciją reguliuojant šeimos santykius turi būti atsižvelgiama į reguliuojamų santykių specifiką, ir nepateikė teisinių argumentų, kad, Bausmių vykdymo kodekso 94 straipsnio (2015 m. birželio 23 d. redakcija) 3 dalyje nenustačius nuteistųjų teisės į ilgalaikius pasimatymus su kitais joje nenurodytais asmenimis, be kita ko, su vaikais, tačiau kitose šio kodekso nuostatose nustatius kitas minėtas nuteistųjų bendravimo su šeimos nariais formas, yra pažeidžiama nuteistųjų teisės palaikyti šeimos ryšius esmė arba neproporcingai varžomas nuteistųjų privatus ir šeimos gyvenimas.

7. Kaip minėta, pareiškėjas, ginčydamas Bausmių vykdymo kodekso 94 straipsnio 3 dalies atitiktį Konstitucijai ir atskleisdamas asmens teisių į privataus gyvenimo neliečiamumą ir šeimos gyvenimo gerbimą turinį, remiasi Konvencijos 8 straipsniu, EŽTT dėl šio straipsnio suformuota jurisprudencija, tačiau nepateikia konkrečių argumentų, kad pagal EŽTT jurisprudenciją valstybės turi pareigą ne tik suteikti nuteistiesiems ilgalaikius pasimatymus su vaikais, bet ir iš viso numatyti ilgalaikius pasimatymus.

Paminėtina, kad EŽTT 2013 m. liepos 9 d. sprendime byloje *Varnas prieš Lietuvą* (peticijos Nr. 42615/06) nurodyta, jog EŽTT jurisprudencijoje kol kas nėra pateikta aiškinimo, kad pagal Konvenciją valstybėms narėms kiltų pareiga nustatyti nuteistųjų teisę į ilgalaikius pasimatymus; šiame sprendime daroma išvada, kad tai yra sritis, kurioje susitariančiosios valstybės turi plačią veiksmų laisvę (109 punktas).

8. Taigi konstatuotina, kad pareiškėjas prašyme nepateikė teisinių argumentų, kuriais pagrįstų savo abejonę dėl ginčijamos Bausmių vykdymo kodekso nuostatos atitikties Konstitucijai.

9. Kaip minėta, pagal Konstitucinio Teismo įstatymo 67 straipsnio 2 dalies 5 punktą teismo nutartyje, kuria kreipiamasi į Konstitucinį Teismą, turi būti nurodyti teismo nuomonės dėl teisės akto prieštaravimo Konstitucijai teisiniai argumentai.

Vadinasi, pareiškėjo Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo prašymas ištirti, ar Bausmių vykdymo kodekso 94 straipsnio (2015 m. birželio 23 d. redakcija) 3 dalis tiek, kiek joje nenustatyta nuteistųjų teisė į ilgalaikius pasimatymus su šeimos nariais, be kita ko, su vaikais, neprieštarauja Konstitucijos 22 straipsnio 1 daliai, 38 straipsnio 1, 2 dalims, konstituciniam teisinės

valstybės principui, neatitinka Konstitucinio Teismo įstatymo 67 straipsnio 2 dalies 5 punkte nustatytų reikalavimų.

Jeigu prašymas (jo dalis) neatitinka Konstitucinio Teismo įstatymo 67 straipsnyje nustatytų reikalavimų, pagal šio įstatymo 70 straipsnį jis yra grąžinamas pareiškėjui. Prašymo grąžinimas neatima teisės kreiptis į Konstitucinį Teismą bendra tvarka, kai bus pašalinti trūkumai.

10. Atsižvelgiant į tai, darytina išvada, kad yra pagrindas grąžinti pareiškėjui Lietuvos vyriausiajam administraciniam teismui prašymą ištirti Bausmių vykdymo kodekso 94 straipsnio (2015 m. birželio 23 d. redakcija) 3 dalies tiek, kiek joje nenustatyta nuteistųjų teisė į ilgalaikius pasimatymus su šeimos nariais, be kita ko, su vaikais, atitiktį Konstitucijos 22 straipsnio 1 daliai, 38 straipsnio 1, 2 dalims, konstituciniam teisinės valstybės principui.

Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymo 22 straipsnio 3, 4 dalimis, 25 straipsnio 2 dalimi, 28 straipsniu, 67 straipsnio 2 dalies 5 punktu, 70 straipsniu, Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas

nusprendžia:

Grąžinti pareiškėjui Lietuvos vyriausiajam administraciniam teismui prašymą Nr. 1B-7/2018 ištirti, ar Lietuvos Respublikos bausmių vykdymo kodekso 94 straipsnio (2015 m. birželio 23 d. redakcija) 3 dalis tiek, kiek joje nenustatyta nuteistųjų teisė į ilgalaikius pasimatymus su šeimos nariais, be kita ko, su vaikais, neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 22 straipsnio 1 daliai, 38 straipsnio 1, 2 dalims, konstituciniam teisinės valstybės principui.

Šis Konstitucinio Teismo sprendimas yra galutinis ir neskundžiamas.

Konstitucinio Teismo teisėjai

Elvyra Baltutytė

Gintaras Goda

Danutė Jočienė

Gediminas Mesonis

Vytas Milius

Daiva Petrylaitė

Janina Stripeikienė

Dainius Žalimas